

та багато ін.), подибуємо тут і секстини ("Довгий зуб", "Дивний бик", "Голодний жид"), і октави ("Пиріг", "Три жиди", "До чого ти здатний?", "Канювський і Радивил", "Московська справа", "Gruby Bartko").

Зустрічаємо у співомовках С. Руданського епіграфи (наприклад, народна приказка "Держи язик за зубами" до віршової гуморески "Три жиди"), ситуативне уточнення теми ("Добра вдяка" (Фурманка з жидами)); авторські іронічні підзаголовки: "Кобилячі яйця" (Що то мати, що то діти!).

Оповідь – назагал об'єктивна – має в творах Руданського характер і монологу (як-от, "Лист"), і діалогу (як-от, "Вовки"). Автор же виступає в ролі коментатора, зазвичай іронічного, проте завжди делікатного і урівноваженого. У веселих жартах С. Руданського знайшли відображення глибинні історичні процеси та впливи. Змальовуючи у своїх творах життя переважно Правобережної України (можна навіть означити вужче – українського Поділля), поет спостерігає і виносить на суд читача небайдужі йому психологічні впливи кріпаччини, полонізації, русифікації.

Центральні образи цигана, москаля і єврея, що згідно з фольклорною традицією є антиподами українського селянина (ключового персонажа віршових гуморесок), в байках С. Руданського не є обов'язковим уособленням рис негативних. Доволі часто вони демонструють дотепність далеко несогіршу, порівняно з тим же селянином, наприклад, "Циган з конем", "Циган в огірках", "Циган на сповіді", "Кацап з гребінцями", "Дочка-син", "Торбин брат", "Мазур на сповіді", "Три питання", "Pchła" та ін.

Українським Рабле назвав С. Руданського автор передмови до найновішого і на сьогодні чи не найповнішого видання творів письменника [4] й – упевнена – цілковито уникнув гіперболи. Адже у більшості творів українського поета домінує по-просвітительськи ясний і світлий погляд на смішне, панує дух розважливості й великодушного (з незначною лише часткою "гризького") гумору. Ними перейнята уся парадигма жанру віршової гуморески, що в індивідуальній художній практиці С. Руданського сягнула своїх вершинних виявів.

Література

1. Бондар М. Степан Руданський / М. Бондар // Історія української літератури. ХІХ століття: у 3 кн. – Кн. 2: навч. посібн.; за ред. М.Т. Яценка. – К.: Либідь, 1996. – С. 165-181.
2. Дзюба І. Степан Руданський // 3 криниці літ / І. Дзюба: у 3 т. – Т. 3. – К., 2007. – С. 138-142.
3. Рильський М. Про поезію Степана Руданського // Статті про літературу / М. Рильський. – К.: Дніпро, 1980. – С. 206-214.
4. Руданський С. Усі твори в одному томі / С. Руданський; передм. Г. Латника. – К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2005. – 520 с.
5. Франко І.Я. До студій над Ст. Руданським // Збір. творів / І. Франко: у 50 т. – Т. 28. – С. 219-221.

Вещикова О. С.,

викладач,

Запорізький державний медичний університет

"#КОНОТОП ЗЕМЛЯ ЛЕГЕНД" РУСЛАНА ГОРОВОГО: НАРАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ТВОРЕННЯ КОМІЧНОГО

Руслан Горовий – відомий український журналіст, режисер, письменник, музикант, волонтер і блогер. Горовий здійснює активну діяльність у соцмережі Facebook, зокрема йому належать дописи під хештегом #КонотопЗемляЛегенд. Слід зазначити, що попередній Інтернет-проект Р. Горового "Казки на ніч" було вже двічі видано – у 2015 і 2016 роках. У сучасній українській літературі публікація колишніх Інтернет-проектів набуває значного поширення і свідчить про намагання авторів апробувати текстовий матеріал на масовому читачеві до виходу друкованої книги у світ. Така апробація тексту допомагає просувати кінцевий продукт на ринок.

Простежимо, які наративні стратегії обрав Руслан Горовий для створення ефекту комічного в аналізованих текстах. Наративна стратегія являє собою процес вибору й комбінування способів і прийомів організації оповіді, спрямований на досягнення певного художнього ефекту (авторська інтенція) й базований на уявленнях автора про читача його творів та про особливості читачької рецепції тексту.

“#КонотопЗемляЛегенд” – це низка гумористичних наративів, об’єднаних спільним топосом: дія відбувається в Конотопі – рідному місті Руслана Горового. За жанром ці дописи, написані суржилом, займають проміжну позицію між квазі-меморатом, літературним анекдотом і бувальщиною. “#КонотопЗемляЛегенд” має схожі ознаки і з меморабілою. Характерною рисою цього жанру є визначення місця, часу дії та називання особи, короткий нерозгорнутий сюжет. Персонаж змальовується в різних ситуаціях, потім фіксується “вчинок (чи репліка) героя, що мотивувалися тією ж ситуацією, але були здебільшого неочікуваними для аудиторії” [1]. За такою схемою побудований майже кожен наратив про Конотоп. Починається він однаковим зачином “Жив у Конотопі...” або “Колись у Конотопі...”, потім наводяться відомості про персонажа (ім’я, іноді район, де мешкав (“на путепроводі”¹), рід занять), час дії (“Ще в совку було діло”, “в дев’яностих”). Далі триває коротка дотепна історія і розв’язка, подекуди наративи містять епілог. Так, наприклад, персонаж одного з оповідань Ярід, який намагався винайти пристрій, щоб курка несла квадратні яйця, “як школу закінчив все то пішов вчитися на ветеринара і потім свою ферму курячу аж десь в Прикарпатті відкрив” [3]. “Сірожа-філолог”, гопник, який зачитувався книгами і у книжковому магазині врятував відвідувачку від крадіжки, пожбуривши в кишенькового злодія грубий том, “вопще кинув ти бандітьсво і вроді тепер десь в Києві на Петрівці магазин коміксів має” [3]. У переважній більшості оповідань сюжет закінчується весело, добре або щасливо для дійових осіб, які гідно витримують випробування.

Метою автора, який викладає дописи у Facebook, є зацікавити відвідувача сторінки й не втомити його тривалим читанням. Саме тому такі дописи вимагають від автора вкластися у суворі рамки, обмежити обсяг історії. Це змушує використовувати стратегію економії мовних засобів, лаконічної та емоційно-експресивної презентації матеріалу. Так, наприклад, Горовий у кількох словах сконденсовує розгорнуту думку про графоманство: “Ну як вірші? Таке дом-ромб весна-рясна”; “про Україну і помідори”.

Оповідь майже в кожній історії ведеться від третьої особи. Всевідаючий наратор презентує себе як свідка подій, що нібито відбувалися в реальній дійсності (і могли насправді відбутися, і не тільки в Конотопі, а в будь-якому місті України, більшість оповідей характеризується реалістичною манерою відтворення). Однак надто фантастичною виглядає історія про “чувака з майбутнього”, який на демонстрацію у 1987 році приїхав на вагоні метро і розповідав, що “ковбаси по два двадцять вже не буде. І демонстрацій вже не буде, і вулиця Ворошилова буде Успенсько-Троїцька, а Україна буде незалежна і про Конотоп всі знатимуть бо в фейсбуці читатимуть” [3]. Подальші відомості про те, що “чувака з дурдома інопланетяни вкрали”, є натяком на ненадійність наратора. На користь ненадійної нарації як наративної стратегії може свідчити і пряма вказівка на темпоральну відстороненість від подій (за кілька десятиків років пам’ять наратора може погіршитися).

Наведене вище оповідання закінчується відвертим стьобом із читача – фразою “все що він розказував то збулося. Ви ж читаете!” [3]. Стьоб, як узагальнює це сленгове поняття дослідниця О. Поліщук, є специфічним різновидом пародії, іронії, це суб’єктивно оцінна, переважно інтелектуальна насмішка, що приховується під демонстративною маскою серйозності та перекодовує явище [2, 74]. Стьоб Горового дуже тонкий, можна сказати, інтелектуальний, чому сприяє використання інтертекстуальної наративної стратегії, що перекодовує претекст. Історії Руслана Горового містять значну кількість прецедентних імен, які в гумористичному наративі набувають іншого сенсу. Так, у день народження героїні одного з оповідань Антоніни завжди йде дощ. “І главно непонятні причини аномалії. <...> І ото онук один Тонін як підріс то вирішив дізнатися шо ж це за напасть така. Сидів в інтернетах, читав, а потім приходить і каже, мол баба Тоня, все ясно чого в вас такий сюрреалізм щороку. В цей день Кафка помер. І зразу ливонуло, шо характерно” [3]. Асоціація негоди з постаттю Кафки створює ефект комічного. Інтермедіатема “Луї де Фюнес” викликає посмішку вже самою згадкою про видатного коміка, а неочікуваний фінал змушує реципієнта сміятися: “Меньший син з невісткою і онуками поприносили різні журнали з артистами і

¹ В усіх прикладах збережено авторську орфографію і пунктуацію.

давай бабі показувать шоб мо вибрала кого схожого на діда та потім підретушировать. <...> От тепер на посьолку на цвинтарі від входу як праворуч і вглиб пройти то є пам'ятник на якому написано що похований тут Ігнат Львович Мельниченко, а з плити спідлоба дивиться Луї де Фінес" [3]. Часто прецедентні імена автор пише з малої букви, тим самим перетворюючи його на загальне ім'я і характеризуючи персонажа: "мічурін" – згаданий вище Ярїк, який у квадратну яєчну шкаралупу планує садить розсаду, "кулібін" – хлопець, який винайшов спосіб безкоштовно виймати жувальні гумки з автомата.

Написання деяких слів з малої літери має у Горового й іншу мету. Так, правопис слів і словосполучень "дєдушка лєнін який всїгда живої", "їлліч", "пїонерська правда" (на відміну від сучасної газети "Порадниця", написаної з великої букви), "кґб", "дом пїонерів", "совок", "зарніца" свідчать про десакралізацію, зневажливе, насмішквате ставлення автора до реалій радянського тоталітарного минулого, які донедавна викликали пієтет і повагу. Маючи на меті карикатуризувати колись високі явища, Горовий переводить їх із категорії високої субкультури до сміхової низової. І навпаки, явища зі сфери "низу" набувають виняткової цінності для персонажів Горового (наприклад, труси, що діють, як талісман). Наратор обігрує матеріально-тілесний низ, іронізує над пиятикою, темою смерті й поховання. Часто явища низової сміхової культури постають в оповіданнях Горового сюжетотвірним елементом, який допомагає персонажам усвідомити, що справжні життєві цінності – це кохання, дружба, відданість, доброта, і здобути їх як винагороду, а читачеві – ставитися до персонажів із симпатією.

Отже, мети наративних стратегій творення комічного Р. Горовий досягає за допомогою комбінування низки засобів: стандартна схема наративу, економія мовних засобів, ненадійність наратора, інтертекстуальність, стьоб тощо.

Література

1. Кімакович І. Еволюція терміна "анекдот" та переосмислення рамок жанру, означеного цим терміном [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://proridne.org/Ірина_Кімакович_Фольклорний_анекдот_як_жанр.html.
2. Поліщук О. "Стьоб" в українській сьогочасній літературі [Текст] / Олена Поліщук // Слово і час. – 2009. – № 11. – С. 68–74.
3. Ruslan Gorovyi [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.facebook.com/gorovyi.ruslan?fref=ts>.

Нюкало О.В.,
заступник директора з НВР,
БСШ № 16 м.Бердянська

ОЗНАЙОМЛЕННЯ УЧНІВ З ТВОРАМИ ПИСЬМЕННИКІВ-ГУМОРИСТІВ ЗАПОРІЗЬКОГО КРАЮ В ПРОЦЕСІ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ

Попри численну армію літераторів, письменників-гумористів серед них – одиниці. Вочевидь, не така легка справа писати гумористичні твори, особливо для дітей та підлітків. Для цього треба мати неабияке відчуття гумору, такту й любові до читачів. Недарма ж неперевершений гуморист Остап Вишня писав, що ніколи не сміявся без любові. Гумор – це блискуча можливість поглянути на явища навколишньої дійсності під іншим кутом зору, знайти в ньому підказки на щодень, підбадьорити себе чи когось, навіть розрадити душу. На жаль, Усмішка стала рідко з'являтися на обличчях малюків, тинейджерів, дорослих.

Сьогодні часто доводиться чути, що молодь недостатньо патріотична, індіферентна й навіть байдужа. На подолання цієї проблеми міністерством розроблено програму громадянського виховання. А починатися формування свідомого громадянина повинне з дитинства з виховання любові до родини, школи, малої батьківщини. І ось тут на допомогу вчителю прийде неоціненне надбання літераторів рідного краю, зокрема гумористичні твори, яких чимало в доробку земляків: П.Ребра, В.Білокопитова, В.Чубенка, В.Ізотова. Дитячі душі чутливо реагують на смішне. Учні залюбки вчать напам'ять, інсценізують гумористичні твори, беруть участь у міні-виставах.

Проте в межах кількох уроків, передбачених програмою на вивчення гумору, педагог не має достатньо можливості для зацікавлення школярів цим літературним надбанням. У нашій